

POVODOM GODIŠNJICE LEPANTSKE BITKE NASTAVLJENA USPJEŠNA SARADNJA
POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE I CENTRA ZA KULTURU GRADA KRKA

Krčanima predstavljen bokeljski dio opusa Ivana Volarića Piturića

Višegodišnja saradnja Pomorskog muzeja Crne Gore sa Centrom za kulturu grada Krka nastavljena je i ove godine izložbom ***Od Boko kotorske do Krka: Ivan Volarić Piturić*** koju je priredio naš muzej. Na izložbi, otvorenoj 6. oktobra u krčkoj galeriji *Decumanus*, predstavljeni su radovi Ivana Volarića Piturića sa prostora Boko Kotorske, talentovanog slikara i dekoratera. Izložba je organizovana u sklopu tradicionalne manifestacije ***Štorija o galiji – Cristo Ressussitato (Uskrsli Krist)*** kojom dvije institucije obilježavaju godišnjicu čuvene Lepantske bitke, najveće pomorske bitke u kojoj su učestvovala galije i jedne od najvećih bitaka u istoriji pomorstva uopšte. Poveznica dva grada sa znamenitim istorijskim događajem, koji se odigrao prije 448 godina (7. oktobra 1571. godine), jeste učešće kotorske galije *Sveti Tripun* i krčke galije *Uskrsli Krist* u bici, kao i obostrana želja dvije institucije da zajedničkom saradnjom održe sjećanje na samu bitku i ne manje – na ljudske žrtve žitelja Krka i Boko Kotorske podnijete u odbranu hrišćanske civilizacije od otomanske imperije.

(Više o prezentaciji knjige na stranama 3-8)

Fotografija: Igor Gržetić

Fotografija: Marija Abramović

Otvaranje izložbe u krčkoj galeriji *Decumanus*: govori Maja Parentić, Marija Mihaliček i Radojka Abramović (lijevo), Dario Vasilić, Andro Radulović i Nenad Vukadinović

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
Oktobar 2019. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja
Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:
Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici
Mr Mileva Pejaković Vujošević
Prof. dr Antun Sbutega
Prof. dr Gracijela Čulić
Don Anton Belan
dr Stevan Kordić
Stefan Dabinović
Prof. dr Milenko Pasinović
Milan Sbutega
Zoran Radimiri
Željko Brguljan
Petar Palavršić
Slavko Dabinović
Radojka Abramović
Jelena Karadžić
Ilija Mlinarević
Milica Vujović
Smiljka Strunjaš
Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor
Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000
Telefon: +382 (0) 32 304 720
Fax: +382 (0) 32 325 883
Website: www.museummaritimum.com
e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

Palatu Grgurina obišao predsjednik Parlamenta Gruzije

Pomorski muzej Crne Gore početkom mjeseca imao je priliku da ugosti još jednog zvaničnika druge države. Ovoga puta to je bio gospodin **Arčil Talakvadze (Archilu Talakvadze)**, predsjednik Parlamenta daleke Gruzije. Gospodin Talakvadze posjetio je naš muzej 8. oktobra u kasnim popodnevним satima, tokom njegovog obilaska Kotora.

Fotografija: Milica Vujović

U Muzeju je gospodina Talakvadze i članove delegacije u ime naše institucije dočekala **Dijana Đurašković**, dokumentarista, a bogatu muzejsku postavku gostima je predstavila **Dolores Fabian**, zvanični vodič gruzijske delegacije kroz naš grad, koja je takođe i stalni saradnik Pomorskog muzeja.

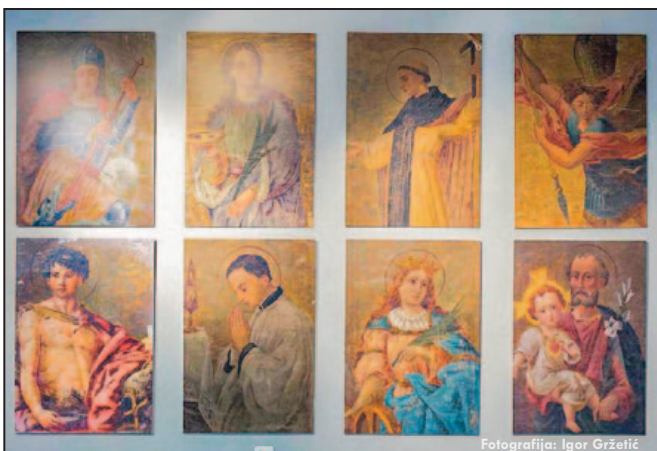

Fotografija: Milica Vujović

Nakon obilaska Pomorskog muzeja, predsjednik gruzijskog parlamenta upisao se u knjigu utisaka, a na ispraćaju posjetilaca naša Dijana Đurašković je gospodinu Talakvadzeu uručila prigodan poklon.

Predsjednik Parlamenta Gruzije boravio je u dvodnevnoj zvaničnoj posjeti Crnoj Gori zajedno sa širom parlamentarnom delegacijom te država, na poziv **Ivana Brajovića**, predsjednika Skupštine Crne Gore.

Krčanima predstavljen bokeljski dio opusa Ivana Volarića Piturića *(nastavak sa strane 1)*

Fotografija: Igor Gržetić

Fotografija: Igor Gržetić

Izložba u krčkom Centru za kulturu je uzvratna izložba onoj koju je prošle godine, Centar za kulturu grada Krka organizovao pod nazivom *Od Krka do Kotora: Ivan Volarić Piturić*, a kojom je u Kotoru i šire predstavljen rad ovog nadarenog umjetnika na prostoru od Krka do Dubrovnika. Autorke krčke izložbe su tri kotoranke: **Radojka Abramović**, muzejska savjetnica naše institucije, **Marija Mihaliček**, historičarka umjetnosti, i **Zorica Čubrović**, inženjer arhitekture. Na svečanosti otvaranja izložbe govorili su **Maja Parentić**, direktorica Centra za kulturu Grada Krka, **Andro Radulović** direktor Pomorskog muzeja Crne Gore, te dvije autorke izložbe: Radojka Abramović i Marija Mihaliček. Izložbu su otvorili **Nenad Vukadinović**, potpredsjednik Opštine Kotor i **Darijo Vasilić**, gradonačelnik Grada Krka. Izložba *Od Boke kotorske do Krka: Ivan Volarić Piturić* bila je otvorena sve do 22. oktobra.

Direktorica Centra za kulturu Grada Krka Maja Parentić pozdravila je prisutne, a gradonačelnik Krka Dario Vasilić je izrazio zadovoljstvo saradnjom dva grada. Kako je kazao, upravo na temelju pomorskih bitaka došlo se do podataka koji uvijek iznova otkrivaju zanimljive historijske činjenice koje nas povezuju.

Fotografija: Igor Gržetić

Iznimno mi je drago da u devetoj godini suradnje između Pomorskog muzeja Crne Gore i Centra za kulturu Grada Krka možemo svjedočiti projektu koji nas direktno povezuje. Jer Ivan Volarić, rodom s otoka Krk, radio je duž čitave istočnojadranske obale, no jedan od najznačajnijih tragova ostavio je baš na području Boke ko-

torske, što je ovom izložbom i prezentirano. Stoga, važno je ovom se, svakako, posebnom prigodom zahvaliti svima onima, s kotorske i krčke strane, koji su u proteklih devet godina dali svoj prilog očuvanju ove međunarodne kulturne suradnje, uz napomenu kako me već sada raduju svi budući projekti čija će se realizacija, među našim gradovima, razvijati i zbivati u godinama koje slijede, kazao je Vasilić.

*Prilikom izložbe Blago iz bokeljskih baula Pomorskog muzeja Crne Gore, postavljene 2015. godine u gradu Krku, rekla je Parentić, kao jedan od eksponata bio je izložen i portret **Ane Brajković** autora Ivana Volarića u vlasništvu peraštanske obitelji Radulović. Kroz razgovor s njihovim*

Fotografija: Igor Gržetić

kustosima i mons. **Franjom Velčićem** nametnula se priča o slikaru Ivanu Volariću kao autoru čiji je opus dotad bio uglavnom posve nepoznat, s time da je na otoku Krku, ali i duž Boke kotorske razasuta značajna količina njegovih djela.

I tako je, kroz razmišljanje o novim projektima kojima bi gradovi Krk i Kotor nastavili njegovati svoje prijateljstvo, predložen zajednički angažman na prvom izložbenom predstavljanju slikara-dekoratera Ivana Volarića, zvanog **Šišujić, Šešuja i Piturić**, a rođenog u Vrbniku. Taj je angažman, naposljetku, rezultirao predstavljanjem njegovog krčkog opusa u Kotoru, krajem prošle godine, da bi danas bio nastavljen ovim postavom, istakla je Parentić.

Riječ Andra Radulovića

Poštovane dame i gospodo, cijenjena direktorice Centra za kulturu grada Krka gospođu Maja Parentić, uvaženi gradonačelnice grada Krka gospodine Vasilić, veliko mi je zadovoljstvo i čast što sam večeras sa Vama u ovoj prelijepoj galeriji u gradu Krku.

Fotografija: Igor Gržetić

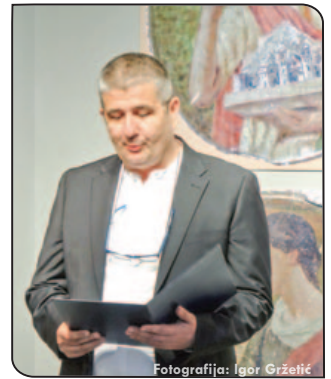
Jedan od najvažnijih događaja u istoriji pomorstva gradova mediteranskog prostora jeste Lepantska bitka, odigrana 1571. godine. Pobjeda hrišćanskih snaga, udruženih oko Svete lige, nad osmanskim vojskom u ovoj bici zaustavila je dalje napredovanje Osmanlija ka Zapadnoj Evropi i privremenu prevlast hrišćanskih snaga nad Mediteranom.

U ovom značajnom događaju učestvovala su naša dva grada, Krk i Kotor, s dvije galije: galija *Cristo Ressussitato* sa Krka i galija *Sv. Tripuna* iz Kotora.

O Jeronimu Bizantiju, kotorskom plemiću, soprakomitu, odnosno zapovjedniku kotorske galije *Sveti Tripun* je do sada dosta pisano, počev od njegovog savremenika **Mavra Orbinija**

Doprinosom dva grada do pobjede

Potpredsjednik Opštine Kotor **Nenad Vukadinović** je istakao da svi možemo biti ponosni, jer su u ovoj bici dva grada dala doprinos koji je doveo do pobjede, izazivši uvjerenje da će se uspješna saradnja Kotora i Krka i ubuduće nastaviti. Nažalost, svi Kotorani su za razliku od Krčana, izginuli. Poznati hroničar tog vremena **Mavro Orbini**, 30 godina nakon bitke, piše da su Kotorani izginuli ne bez slave svoje i svojega grada, podsjetio je Vukadinović.

Fotografija: Igor Gržetić

koji je kao savremenik događaja čuo o Bizantiju i napisao o njemu kao o besmrtnom junaku Lepantske bitke. Čuveni mletački hroničar Pietro Đustinijano za Bizantiju i za još jednog zapovjednika Ulcinjske galije **Antuna Eudemonte** je napisao *da žive vječni život poginuvši slavno*. Ovdje moramo spomenuti prvi po značaju i vrijednosti dokument o posmrtnom priznanju Jeronimu Bizantiju za *junačko borenje i držanje koje treba da posluži kao primjer njegovim potomcima*, izdat na Krku 26. decembra 1571. godine od vrhovnog zapovjednika cjelokupne mletačke flote **Sebastijana Veniera** za koga je **Pompeo Malmenti**, jedan od najuglednijih istoričara Venecije, kazao *da je jedan od najsajnijih heroja u istoriji*.

Treba spomenuti **Ivana Lukina Mazarovića** Peraštanina (Perast 1528-1633), koji se istakao kao zapovjednik na čelu Peraštana-gonfalonijera čuvara državne mletačke zastave u Lepantskoj bici 7. oktobra 1571. godine na komandnom brodu zapovjednika Svete Lige **don Huan od Austrije**. U ovoj bici Ivan Mazarović zadobio je dvije rane od strijele. Sljedeće godine 1572. na čelu Peraštana učestvovao je u oslobađanju tvrđave Vrbanj (danas Kumbor) od Turaka i bio ranjen u glavu sabljom. Godine 1624. kao starac od 96 godina zarobljen kod napada na Perast sjevernoafričkih gusara zajedno sa svojom snom **Andelikom** (ženom njegovog sina **kap. Tripa**) i malim unukom **Lukom** koji su odvedeni u ropstvo u Tunis. Sin Tripo saznao je u Veneciji da mu je zapaljena kuća i odvedeni otac Ivan, žena

Anđelika i sin Luka u ropstvo. Kap. Tripo je nakon godinu dana plativši gusarima 3.000 zlatnih mletačkih cekina oslobodio oca, ženu i sina iz ropstva. Kapetan Tripo sin Ivana Lukina je značajan po tome što je kod njega 1654. godine odsjeo **Petar Zrinski** kasnije ban Hrvatske, prilikom posjete Perastu nakon pobjede Peraštana nad Turcima 15. maja 1654. godine. Kapetan Ivan Lukin Mazarović živio je 105 godina uvijek zdrav i čio osim što je ranjen u bici kod Lepanta i kod tvrđave Vrbanj, umro je u Perastu 1633. godine.

Svakako treba spomenuti, pored gore navedenih koji su se istakli u Lepantskoj bici 7. oktobra 1571. godine, **Petra Stjepkovića Markovića** iz Perasta koji je bio pilot na ratnom brodu vrhovnog zapovjednika udružene kršćanske flote u Lepantskoj bici Don Huana od Austrije. Kako se u bici odlično ponio nakon mnogo godina kad je oputovao iz Španije španski kralj izrazio je želju da ga vidi da bi mu u porodičnom grbu umetnuo sunce, državni spomen španskog kraljevstva. U jednom dokumentu Peraške opštine kaže se da je Petar bio obdaren častima, bogatstvom i crkvenim posuđem.

Zajedničko sjećanje na ovaj važan događaj, zajednički momenti slavne prošlosti, samo su jedan od podsticaja za saradnju i kulturnu razmjenu dva grada. Započeta saradnja između Centra za kulturu grada Krka i Pomorskog muzeja Crne Gore iz Kotora, postaje tradicija i nastavlja se obilježavanjem ovog značajnog datuma i to jedne godine u Kotoru a druge ovdje na Krku.

Prošle godine, Centar za kulturu grada Krka je organizovao značajnu izložbu pod nazivom **Od Krka do Kotora: Ivan Volarić Piturić** kojom je predstavljen rad ovog nadarenog umjetnika na prostoru od Krka do Dubrovnika. Ove godine, Pomorski muzej je pripremio izložbu kojom je predstavljen Volarićev rad na prostoru Boke kotorske.

Lepantska bitka, Ivan Volarić Piturić, **biskup Glišić** i prije svega prijateljstvo zaposlenih ove dvije institucije, garant su kvalitetne i dugovječne saradnje ova dva grada.

Hvala na pažnji.

Riječ Radojke Abramović

Ivan Volarić Piturić je svojim slikarstvom u Boki Kotorскоj, povezoao Krk, Kotor, Perast i Morinj, Boku, kao daleku destinaciju, ali po istorijskoj i kulturnoj klimi vrlo blisku području Krka i centara na jadranskoj obali, gdje je ostavio živi trag u svom sakralnom, portretskom i soboslikarskom

opusu. Preporukom biskupa Marčelića, koji je prije biskupske službe u Dubrovniku vršio dužnost administratora Kotorske Biskupije, 1892 – 1894. godine, Volarić se obreo u Boki, upoznat preko biskupa Marčelića sa kulturnim i socijalnim prilikama u novoj sredini, a njegov stvaralački opus ovdje pratimo od 1898. do 1903. godine.

U Boki je Volarić nastavio sa izradom portreta uglednih ličnosti građanskog staleža, uglav-

nom pomorskih kapetana, plemića, vojnih liica, diplomata... nekad sa vrlo velikim uspjehom, gdje se pored nesumnjive sličnosti sa modelima, što je odlika portreta naslikanih u duhu akademskog realizma sa klasičnom postavkom portretisanih, ogleda i kao izvanredan portretista pri slikanju unutrašnjeg stanja portretisanih ličnosti. Portreti iz Pomorskog muzeja Crne Gore, članovi su drevne Bratovštine pomoraca, Bokeljske mornarice, koja je izgleda bila polazište za naručivanje portreta.

U Perastu se Volarić uglavnom posvetio izradi portreta stare, ugledne porodice Visković, čije istorijsko trajanje i ugled porodice, koja je dala veliki broj pomoraca, trgovaca, pisaca i diplomata, možemo pratiti od XIV do druge polovine XX vijeka. Od četiri portreta **Frana Viskovića** (1836 – 1905), pomorskog kapetana i velikog stručnjaka iz oblasti pomorstva, izumitelja i pisca, tri su potpisana Volarićevim imenom, jedan u crtežu na papiru, dva u ulju na platnu. Poznat je i portret **Krsta Viskovića**, pomorskog kapetana i agenta Austrijskog Lojda. U Perastu je izradio za bogate naručioce i portret **Martina Širovića** iz zbirke crkve Gospe od Škrpjela, kao i portret **Andra** viteza

Podjela poklona
u sklopu programa otvaranja izložbe

Fotografija: Igor Gržetić

Fotografija: Igor Gržetić

Brajkovića iz iste zbirke. Portret gospođe **Ane Brajković**, rođene **Širović** i njenog supruga Andra viteza Brajkovića, bio je spona za povezivanje Volarićevih radova sa područja Krka, Boke Kotorske i njenih centara.

Formiranje dekoraterskog i slikarskog opusa, koji je započeo u Perastu poklapa se sa vremenom Druge austrijske vladavine od 1814. do 1918. godine. Ovo razdoblje prepoznatljivo je po kontinuitetu pomorske trgovine, čije je sjedište Austrijski Lojd u Trstu, velikom broju obrazovanih ljudi koji se školuju u Gracu, Trstu, ali i po snažnoj težnji da se sačuva kulturno nasljeđe, potvrda slavnog pomorstva i blagostanja prošlih vremena. Dekoraterski radovi, koje je Ivan Volarić izveo na Gospi od Škrpjela, bojenje kupole i prezviterijalnog prostora, potvrda je ovih kulturnih stremljenja. Po završetku radova, koje je izveo za pet mjeseci pisano je vrlo pozitivno u Narodnom listu, prilogu **Srečka Vulovića**, a o dekoraciji kupole povoljno se izrazio i **Pavao Butorac**.

Njegovo neosporno slikarsko umijeće izraženo je i u kotorskom sakralnom slikarstvu u Gospi od Snijega u Škaljarima i svodu Kotorske Biskupije, medaljonima koji su se prethodno nalazili u prezviterijalnom prostoru crkve Sv. Eustahije u Dobroti. U Škaljarima je na zidu, koji je odijeljen lukom od oltara naslikao šest svetačkih figura u medaljonima, a sa strana po pet pravougaonih uokvirenih slika sa predstavama svetitelja.

Sve ove predstave odišu toplom lirskom atmosferom i sentimentalnošću. Njihov crtež je više manje naglašen, ali prevladava kolorit

oker i nježnih plavih tonova, kao odjek njegovog velikog interesovanja i proučavanja fresko slikara u Italiji. Nije slučajna izbor svetaca u kapeli Kotorske Biskupije, Blaženog Gracije sa Mula, malog ribarskog mjesta u blizini Kotora, Sv. Tripuna gradskog patrona i dva svetitelja bitna za istoriju crkve Sv. Jeronima i Sv. Ćirila i Metoda. Interesantno je da se kapela Sv. Jeronima pominje već u XIV vijeku, a istom je svetitelju posvećena današnja kapela u zgradi Kotorske Biskupije.

U Istorijskom Arhivu Kotor sačuvan je ugovor iz 1902. godine slikara Ivana Volarića sa Vrbnika na ostrvu Krku sa tutorstvom crkve Sv. Save u Morinju, koji se odnosi na slikanje ikonostasa i slikanje litijske ikone *Silazak Sv. Duha*. Volarić se vrlo uspješno pokazao i u dekoraciji i izradi ikonostasa i ikone za jedan pravoslavni hram. Ovaj proračun za izradu ikonostasa pisao je Volarić, a u njemu se pored rukopisa sagledava i njegov jezik, način izražavanja, dijapazon slikarskog i zanatskog obrazovanja kao i zrelost i iskustvo u radu.

Njegov stil prepoznatljiv u svijetlim, pastelnim tonovima prilikom slikanja sakralnih kompozicija dekorisan geometrijskim motivima i floralnom ornamentikom, kao i ljupkom pozadinom ogleda se i kod slikanja salona i unutrašnjih prostora, gdje je primarna ruka primjenjenog umjetnika – slikara dekoratera.

Ivan Volarić zastupljen u Boki u portretskom i sakralnom slikarstvu, istočne i zapadne ikonografije, oslikavanjem i dekoracijom enterijera, pokazao se kao najprisutnija i najplodnija slikarska ličnost u likovnoj baštini Boke kraja XIX i prve decenije XX vijeka.

Riječ Marije Mihaliček

Prosudivati o umjetničkoj razini Volarićevog portretnog slikarstva sačuvanog u muzejskim zbirkama Boke Kotorske, crkvenoj riznici i privatnom vlasništvu ovdje nije prioritetno, jer svim portretima je prvenstveno prisutna dokumentarna i kulturno-rolška dimenzija.

Fotografija: Igor Gržetić

To su radovi, koji otkrivaju autora bez velikih pretenzija, koji je svjestan ograničenja proisteklih iz nedostatka formalnog obrazovanja. Za neke od portreta znamo da su rađeni prema fotografiji, a ne isključujemo mogućnost i za sve ostale, kao i one koji su kasnije možda bili doručeni prema živom modelu.

Imati ispred sebe fotografiju a ne živi model nije bila rijetkost u to doba, ali je u konačnom i kad su na taj način radili mnogo bolji portretisti nikad se nije mogao postići rezultat kao u kontaktu sa živim modelom. Takvom načinu se pribjegavalo iz razloga ako se portret radio posthumno, tako je Volarić prema fotografiji portretisao 1902. muljanskog kapetana **Stanislava Petrovića**, koji je umro 1900, ili kao na primjeru portretisanog **Frana Viskovića**, koji je živio u Trstu. Međutim Volarić je za fotografijom, kao predloškom posezao i u drugim prilikama.

Za poznavanje Volarićevog slikarskog opusa

postojanje portreta koji se danas čuvaju u Perastu, Kotoru i Herceg Novom su još više važni jer su, u drugim sredinama njegovog djelovanja, rijetkost ili ne postoje. Iz pisanja zadarskog Narodnog lista, saznajemo da je Volarić u Zadru, 1898. godine, godinu dana prije dolaska u Perast, izložio dva portreta o kojima se *kritika najpovoljnije izrazila*. Za Volarićeva boravka u Dubrovniku nastao je portret njegovog mecena dubrovačkog biskupa **Josipa Marčelića**. Za očekivati je da skupina od petnaest, do danas evidentiranih portreta Ivana Volarića u Boki Kotorskoj, nije konačan broj.

U Perastu, gdje započinje Volarićevo *bokeljsko razdoblje* za četiri godine naslikano najviše portreta. Perast je na prelazu stoljeća XIX u XX, bila građanska sredina, stvarana navikama stečenim obrazovanjem, poslovnim i diplomatskim vezama sa Trstom, Bečom, Zadrom, ali i mjesto tradicije portretisanja predaka čiji su ih likovi gledali sa zidova salona u njihovim palatama. To je vrijeme naglašene brige da se očuvaju kulturne vrijednosti.

Okolnost da je ime Ivana Volarića bilo nepoznato u stručnoj literaturi koja tematizira slikarstvo kraja XIX i prve prvih decenija XX stoljeća, da ne postoje podaci u leksikonima i pregledima, razlog su što nam je djelovanje u drugim sredinama van Boke nepoznato.

Tako, s obzirom na njegovo porijeklo i zamašan slikarski opus ostvaren za relativno kratkog perioda u Boki Kotorskoj, ostavljala nam je dugo vremena samo pretpostavku postojanja Volarićevih drugih radova

Ipak, iako su nam donedavna bili nepoznati detalji njegovog života, obrazovanja i opusa

Crkveni motivi Ivana Volarića

Pored otvorenja izložbe Pomorskog muzeja Crne Gore, u sklopu manifestacije Štorija o galiji *Cristo Ressussitato* kojom je obilježena 448. godišnjica Lepantske bitke, kotorskoj delegaciji predstavljena je još uvijek aktualna izložba **Crkveni motivi Ivana Volarića**, postavljena u korpusu crkve sv. Kvirina, danas u funkciji Katedralne riznice. Nakon vođene šetnje do kapelice sv. Nikole na Biski, iscrpno predavanje na temu Krčka galija *Cristo Ressussitato* održao je profesor istorije sa Sveučilišta u Puli, **dr Slaven Bertoša**.

Fotografija: Igor Gržetić

izvan Boke Kotorske ime Ivana Volarića je imalo svoje mjesto u kontekstu likovnog nasljeđa Boke Kotorske prve decenije XX stoljeća.

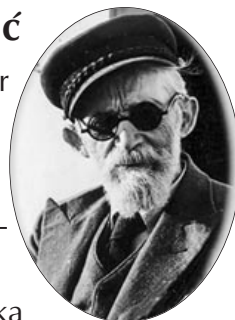
Njegovo portretno slikarstvo je u muzejskim postavkama, priložima o kulturnoj posebno likovnoj baštini na istorijsko – dokumentarnim izložbama sa temama pomorstva bilo neizbježno. Ono danas, kada smo u prilici da upoznamo njegovu ličnost i otkrijemo zamašni i raznovrsni slikarski opus koji je, osim Boki Kotorskoj, podario još i svom zavičajnom Krku, Cresu, Lošinj i Dalmaciji (Zadru i Dubrovniku), doprinosi valorizaciji ličnosti Ivana Volarića koji je svojim stvaralaštvom povezao obalu od Krka do Kotora.

Zato danas, u svjetlu saznanja o njegovom životnom i slikarskom putu, skromnog „pitura“ Ivana Volarića, treba ravnopravno priključiti nizu umjetnika iz XIX i prvih decenija XX stoljeća koji su u Boki Kotorskoj boravili i stvarali, kao onih čija se djela nalaze u Boki.

Ne treba zaboraviti da su Volarićeve savremenici prvi crnogorski akademski slikari: **Špiro Đuranović, Anastas Bocarić, Marko Gregović, Špiro Bocarić**. Iako je Volarića nezahvalno komparirati sa njima, čini se da je ispravno promišljanje da je Volarićevo slikarstvo i slikarstvo pomenutih umjetnika (sakralno i portretno) anahrono i produkt sličnih zahtjeva i ukusa sredine u kojoj je nastalo. Za razliku od

Ivan Volarić Piturić

Samouki slikar i dekorater Ivan Volarić Piturić rođen je u Vrbniku (istočna strana Krka) 13. decembra 1873, a umro u Baški 12. juna 1948. godine.

Iako je početkom 20. vijeka oslikao interijere brojnih ostrvskih i crkava razasutih najjužnijim dijelom Hrvatske i Crne Gore, ostao je nepoznat široj javnosti. I njegov život bio ostao je uglavnom neistražen, a djelo slabo sistematizovano. Kao prekrasan primjer njegova stvaralaštva ističe se crkva Sv. Duha u Cresu.

Iz njegovog života zna se da se na prijelazu 19. u 20. vijek doselio u Dubrovnik, gdje je izvodio dekorativne zidne oslike, sakralna djela i portrete. Iz Dubrovnika odlazi u Boku Kotorsku, a nakon 1903. godine vraća se na Krk.

ovih autora, koji su u Boki Kotorskoj zastupljeni pojedinačnim slikama, opsežan i raznovrsan opus Ivana Volarića – portreti, sakralno slikarstvo istočne i zapadne kršćanske ikonografije, oslikavanje enterijera pokazuje kao najprisutnija i najplodnija slikarska ličnost u likovnoj baštini Boke Kotorske kraja XIX i prve decenije XX stoljeća.

Na spomen ploču u Kotoru postavljen vijenac poginulim učesnicima Lepantske bitke sa galije Sv. Tripun

Povodom 448. godišnjice Lepantske bitke predstavnici Pomorskog muzeja Crne Gore, Opštine Kotor, Bokeljske mornarice Kotor, Hrvatskog građanskog društva i Kotorske biskupije 7. oktobra u 11 sati postavili su vijence na spomen ploči u Kotoru poginulim učesnicima Lepantske bitke 1571. godine sa galije Sv. Tripuna. Događaju su prisustvovali: **don Ivo Ćorić, Jovo Sudić, Zvezdan Šantić, Rafaela Lazarević, Tripo Šubert, don Anton Belan, Tomislav Bonić i Aleksandar Dender**.

ARHEOLOŠKI MUZEJ IZ SPLITA GOSTOVAO U PALATI GRGURINA
SA IZLOŽBOM O ANTIČKOM POMORSTVU I RIBARSTVU VISA

Iz grada isplovi ovog

Arheološki muzej iz Splita priredio je u petak u Pomorskom muzeju Crne Gore iz Kotora izložbu *Iz grada isplovi ovog* o antičkom pomorstvu i ribarstvu Visa. Autor ovog veoma interesantnog izložbenog projekta je **mr Boris Čargo**, voditelj arheološke zbirke Issa - Arheološkog muzeja Split. Ideja autora je bila da se publici predstavi antičko pomorstvo i ribarstvo otoka Visa, pa je tako odabran i naziv izložbe *Iz grada isplovi ovog*, što su početni stihovi s nadgrobnog spomenika isejskog junaka Kalija, koji je stradao u borbi s Ilirima. Posebna zanimljivost je da su među eksponatima upravo u našem muzeju prvi put javnosti prikazani djelimično očuvani reljef s prikazom Tritona, riblji tanjir i olovni utezi. Malena maketa broda iz 3. stoljeća prije Krista pronađena je unutar dječjeg groba na Visu. Ta igračka je najstarija maketa broda pronađena na Jadranu. Ona je samo mali segment izložbe.

Goste i posjetioce je pozdravio direktor Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor **Andro Radulović**. U programu otvaranja govorili su autor mr Boris Čargo, **Damir Kliškić**, direktor Arheološkog muzeja iz Splita, i arheološkinja iz Kotora **Vilma Kovačević** koja je izložbu otvorila. Događaju je prisustvovala i generalna konzulica Republike Hrvatske u Kotoru gospođa **Jasminka Lončarević**.

Pozdravljajući goste i prisutne direktor Radulović je podsjetio da je saradnja Pomorskog muzeja i Arheološkog muzeja iz Splita započeta 2017. godine izložbom *Ljudi od željeza na brodovima od drva*.

Palata Grgurina je pravo mjesto da se predstavi ova kompleksna i sveobuhvatna izložba. Siguran sam da će ova izložba i kvalitetni katalog koji je prati, pomoći stručnoj javnosti da bolje razumije razmišljanje antičkog čovjeka i njegovo shvatanje mora i pomorstva, kazao je Radulović.

Direktor Arheološkog muzeja iz Splita Damir Kliškić podsjetio je brojne posjetioce da je naučnim skupom krajem septembra o Saloni (današnji Solin) službeno označen početak proslave 200 godina te ustanove koji će se obilježavati brojnim izložbama i naučnim skupovima tokom naredne 2020. godine.

Andro Radulović

Mr Boris Čargo

Damir Kliškić

Vilma Kovačević

Autor mr Boris Čargo je objasnio da je izložba podijeljena u nekoliko segmenata, o Jadranu koji je pozornica i Boke i Visa i svih jadranskih ostrva, da izložba govori o spomenicima koji su nađeni na Issu (današnji Vis), o plovidbi, amforama, o ribolovnim alatima.

Uz pismenost, stari su Grci na Vis donijeli i uporabu novca, demokratiju, katastar, umjetnost i što je najvažnije za našu priču, veliko znanje o ribarstvu. Kad se pogledaju nalazi udica na paleolitiskim lokalitetima iz starog kamenog doba vidite da je oblikom koštana udica koja je ostala sačuvana manje više identična današnjoj, dakle taj alat je dosita genijalan ljudski izum, on svojoj svrsi i svojim obli-

kom služi od paleolitika do danas na isti način, kazao je Čargo, dodajući da izložba govori o izvorima kako su u antici percipirali more, kako su lovili, na koji način su lovili ribu. Antički utezi za mreže pokazuju koliko su ribarski alati slični današnjima i kako se ribarsko znanje i umijeće na Visu čuvalo tisućama godina.

Otvorajući izložbu arheološkinja Vilma Kovačević je povukla paralelu između Boke Kotorske i Visa, istakavši da kroz izložbu autor govori o našim precima, prije svega o čovjeku, kako je živio kroz predmete koje je stvarao, kako se hranio, čime se bavio...

POMORSKI MUZEJ POČETKOM MJESECA GOSTOVAO KOD BLISKIH SUSJEDA

Reklame i oglasi između dva svjetska rata izložba u tivatskoj JU Muzej i galerija

Ilija Mlinarević (desno) i Zoran Kruta na otvaranju tivatske izložbe, 3. oktobra

Saradnja Pomorskog muzeja Crne Gore i JU Muzeja i galerija Tivat rezultirala je dokumentarnom izložbom pod nazivom ***Reklame i oglasi između dva svjetska rata*** koja je otvorena 3. oktobra u izložbenom prostoru etnografske zbirke tivatske javne ustanove. Riječ je o izložbi čije je premijerno prikazivanje bilo prije četiri godine u prostoru našeg muzeja, 16. novembra 2015. godine. U programu otvaranja izložbe govorili su akademski slikar **Zoran Kruta** koji je pozdravio prisutne, te njen autor kustos pomorske zbirke našeg muzeja **Ilija Mlinarević**, koji je izložbu i otvorio.

Obraćajući se prisutnima autor je rekao:

Osim brojnih spomenika kulture i pisanih potvrda, o istoriji jednog prostora i vremena mnogo govori i djelovanje ljudi, njihov način rada i njihove potrebe iskazane u svakodnevnim aktivnostima, posebno u stilovima privređivanja.

Kroz potvrde o tome da su nekadašnji stanovnici ovog podneblja obavljali određene djelatnosti, osjeća se mnogo više od jednostavne statistike. Tu je duh vremena, iskazan uvjerljivije i sa više prodiranja u segment ličnog i intimnog. Jer, priredno djelovanje nije samo

posao. Ono nam, između redova, govori o ljudskoj potrebi, o načinu provođenja vremena i obavljanju profesija, o jednoj posvećenosti, egzistenciji, i na kraju, uopšte o nivou razvoja jednog podneblja.

Kroz bokeljsko vrijeme prošle su vojske, potresi, ratovi, epidemije, pejzaži se mijenjali, Kotor se razvijao po evropskim standardima, formirao je život i navike po svom mentalitetu i indentitetu civilizacija i kultura sa kojima je vjekovima bio u simbiozi, objasnio je Mlinarević:

Između dvije ratne tragedije – jedne nemilosrdne i krvave

klanice naroda i druge koje je svoje ubojite namjere neskriveno oštrila i prijeteći se pripremala za obnovu sličnog zla, Boka je u svojoj harmoniji razvijala svoj urbani profil.

To vrijeme ondašnjim žiteljima nije predstavljalo *period između dva rata*, već razdoblje nakon rata, period mira koji se čekao dugo i koji je sa sobom donosio nove nade, velike želje, inovativnost i produktivnost. Osjeća se neprolazno bogatstvo multietničnosti, koje nije bilo *suživot*, već *život*, bez pomena o *toleranciji*, jer svakodnevno i podrazumijevajuće, nema potrebe *tolerirati*.

Foto: Internet

Foto: Internet

Autor je primjetio da svjedočanstva o djelovanju brojnih privrednih subjekata nalazimo i danas kroz nazive lokaliteta, za koje možda i ne znamo da zapravo, upravo po njima nose ime, a tu su i prezimena, kojih više nema a koji su dali svoj nesebičan doprinos razvoju grada.

Zbog njih posebno, imamo obavezu da se prisjetimo i podsjetimo na ovo vrijeme. Stariji Bokelji da se prisjete, a mlađima da budu inspiracija imena kao što su: **Šmidt, Bužančić, Benz, Laforest, Petar Milošević, Luka Mjesečević, Vujičić i Vičević, Đorđe Usmiani, Luka Bućin,**

porodica **Sekulović**, porodica **Bjeladinović**, braća **Saulačić**, braća **Seferović**, **Oparenović**, **Mauro Porcelli**, **Todor Subota**, **Niko Korda**, **Pišel**, **kino Vuković**, **hotel Slavija**, **slastičarna Zdravljak**, **fabrika Lada** i mnogi, mnogi drugi...

Reklame i oglasi nam otkrivaju kako ljude kojih se danas niko ne sjeća tako i one čiji potomci žive i danas, podsjećajući nas ne samo na nekadašnje sugrađane, već i na zanate ili neke druge oblike privrednih djelatnosti, koji su danas zaboravljeni ili skrajnuti. Reklame i oglasi predstavljaju, stoga,

svojevrsni kulturno-privredni tlocrt, koji na pojedinim obilježenim tačkama ocrta razvoj pojedinih privrednih grana – na kojim se mjestima nešto razvijalo, od kada, kojim intenzitetom i kojim pravcima. Oni, ujedno, čuvaju sjećanje na Boku Kotorsku i na sve one segmente koji su oblikovali njen profil i kulturno-ekonomski razvoj do današnjeg dana. Stoga nam ovi analitički i komparativni elementi prošlosti i sadašnjosti mogu biti indikatori daljeg razvoja i pružaoci informacija o njegovim budućim smjernicama, rekao je autor izložbe Ilija Mlinarević.

Foto: Internet

Foto: Internet

SASTANAK REDAKCIONOG ODBORA *Godišnjaka* POMORSKOG MUZEJA CRNE GORE

Bibliografija svih izdatih *Godišnjaka* broj 61 stručni radovi u izdanju 62/63, promocija u istom danu

Redakcioni odbor *Godišnjaka* Pomorskog muzeja u Kotoru, periodične stručne publikacije naše institucije, održao je 21. oktobra sastanak na kome je razmotren tok priprema narednog izdanja ove edicije i usvojeno nekoliko odluka vezanih za to.

Sastanku su prisustvovali sledeći članovi Odbora: **prof. dr Gracijela Čulić, Milan Sbutega, Joško Katelan, Vilma Kovačević, Slavko Dabinović**, te predstavnici našeg muzeja **Andro Radulović**, direktor, **Radojka Abramović**, viša savjetnica, **Jelena Karadžić**, kustoskinja, **Ilija Mlinarević**, kustos, i **Danijela Nikčević**, bibliotekar.

Glavni i odgovorni urednik *Godišnjaka* Andro Radulović pozdravio je na početku prisutne članove Redakcionog odbora i zahvalio im se što su se odazvali pozivu. On je prisutnima pročitao spisak svih dostavljenih radova i predložio sadržaj impresuma koji su članovi Odbora jednoglasno prihvatili.

Takođe je prihvaćen i prijedlog direktora Radulovića da sam *Godišnjak* bude dvobroj 62/63, a Bibliografija svih do sada izdatih *Godišnjaka*, od broja jedan do broja 60, bude broj 61.

Prema istom predlogu promocija oba *Godišnjaka* upriličiće se istog dana.

Članovi Redakcionog odbora su potom iznijeli svoje ocjene o radovima, izvršili njihovu podjelu i preuzeli obavezu da izrečene stavove o radovima dostave pismenim putem kako bi autori mogli unijeti predložene korekcije u svojim člancima.

Slavko Dabinović, bibliotekar Pomorskog muzeja u penziji, prisutne je upoznao sa tokom izrade Bibliografije koja će objediniti brojeve *Godišnjaka* od 1 do 60, poslije čega je direktor Radulović predložio da se napiše *In memoriam* gospodinu **Milanu Mišu Begoviću**, dugogodišnjem direktoru Pomorskog muzeja, što je takođe jednoglasno prihvaćeno.

Ukazano je da za rubriku *Iz Rada Muzeja* treba pribaviti i sistematizovati podatke o donacijama, poklonjenim, razmjenjenim i kupljenim publikacijama, te o svim aktivnostima Muzeja u protekle dvije godine. Gospodin Radulović je pozvao prisutne da razmisle o naslovnoj strani *Godišnjaka* i dostave predloge, ukoliko ih budu imali, pismenim putem.

Članovi Redakcionog odbora *Godišnjaka* na sastanku u biblioteci Pomorskog muzeja

Stefan Dabinović pomaže izdavanje *Godišnjaka*

Našem muzeju je u oktobru uručena finansijska pomoć gospodina **Stefana Steva Dabinovića**, poznatog brodograditelja iz Monaka, porijeklom iz Dobrote. Donacija će biti namijenjena izdavanju publikacije *Godišnjak*, koju je nesebično dugi niz godina finansijski pomagao **Božo Dabinović**, pokojni otac Stefana Dabinovića.

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru iskazuje veliku zahvalnost gospodinu Dabinoviću za njegovo razumijevanje doprinosa naučnog pristupa istraživanju pomorske i kulturne baštine Boke Kotorske i Crne Gore.

Bokeljska mornarica u Beču

Bokeljska mornarica Kotor 4. oktobra je imala veoma uspješan nastup u Beču. Glavni odred Mornarice, u pratnji ženskih članica u nošnjama i Gradske muzike Kotor, postrojio se ispred Ambasade Crne Gore, a zatim je sa zastavama Crne Gore i Mornarice prodefilovao ulicama u centra grada.

U 12 sati na trgu ispred katedrale Svetog Stefana uslijedilo je postrojavanje odreda. Komandir odreda prvi major **Gracija Abović** je predao raport admiralu **Antunu Sbutegi** koji je u pratnji ađutanta **Zdravka Miloševića** izvršio smotru.

Mornari predvođeni kolovođom **Zlatkom Mračevićem** otplesali su tradicionalno kolo. Na kraju su u kolo, u pratnji barjaktara, ušli admiral Sbutega, ađutant, prvi major, drugi major **Saša Milošević**, mali admiral **Martin Petrović**, ambasador CG u Austriji

Željko Perović, ambasador pri OEBS-u **Veselin Šuković** i vojni ataše admiral **Dragan Samardžić**.

Zatim je glavni odred u pratnji Gradske muzika ponovo defilovao ulicama Beča do Ambasade Crne Gore.

Mnogobrojni građani Beča, turisti i članovi crnogorske dijaspore su sa velikim interesovanjem pratili nastup, te posebno pozdravili mornare Bokeljske mornarice.

Gostovanje u glavnom gradu Austrije rezultat je intenzivne i uspješne saradnje Bokeljske mornarice sa ambasadam Crne Gore u Republici Austriji.

Bokeljska mornarica je već nastupila u Beču 1908. godine i to je bio prvi put da je otplesala tradicionalno Kolo izvan Kotora.

POMORSTVO U KOTORU DANAS

U Kotor je u oktobru dolazilo 38 kruzera, ukupno 70 puta. Ostajanjem nekih kruzera dva i više dana u gradskoj luci su tako ostvarena 79 boravišna kruzerska dana. U oktobru je u Kotor prvi put dolazio potpuno novi kruzer *Sky Princess* (18. i 22).

Brodovi u Kotoru u oktobru

Adriatica (7-9), *AIDAcara* (12), *Athena* (8, 18. i 30), *Azamara Journey* (6, i 15), *Azamara Pursuit* (1), *Celebrity Constellation* (5. i 14), *Costa Deliziosa* (18. i 25), *Costa Luminosa* (14), *Costa Victoria* (10), *Crystal Esprit* (12. i 14), *Emerald Princess* (4, 19. i 26), *La Belle de'Adriatique* (2, 9, 15. 23. i 25), *Klara* (13-14, i 24-25), *Koningsdam* (21), *Marela Celebration* (2. i 23), *Marella Discovery* (10. i 24), *Mein Schiff 6* (16), *MSC Magnifica* (5, 12, 19, i 26), *MSC Opera* (7, 14, 21. i 29), *MS Marina* (24. i 30), *Nieuw Statendam* (20), *Norwegian Paerl* (3), Norwegian Spirit (28), *Norwegian Star* (7, 14, 21. i 29), *Ocean Majesty* (20), *Pacific Princess* (25), *Princess Eleganza* (6-10), *Relax 2* (3), *Rhapsody of the Seas* (7, 13, i 21), *Sea Dream I* (3-4. i 6-7), *Serenissima* (30), *Silver Shadow* (13), *Sirena* (20. i 25), *Sky Princess* (18. i 22), *Star Flyer* (1. i 9), *SS Explorer* (16. i 22), *Viking Star* (26), *Wind Surf* (10. i 18).

Mega kruzer *Sky Princess*, dužine 330 metara i širina 47 metara, uplovio je u Luku Kotor 18. oktobra pravo iz tršćanskog brodogradilišta *Fincantieri*. Kapetan broda **Heikkija Laakkonen**, u skladu sa običajem prilikom prvog uplovljavanja u neku luku, primio je potpredsjednika Opštine Kotor **Nenada Vukadinovića**. Ovaj ploveći *grad na vodi*, sa 18 paluba i 143,700 tona nosivosti, prima 3.660 putnika i 1.346 članova posade. Kruzer će do 1. decembra krstariti Mediteranom, a nakon toga uputiće se do obala sjeverne Amerike.

PRIJEM NOVIH ČLANOVA –

Dana 11. oktobra na sjednici Komande kotorskog odreda Bokeljske mornarice svečano su dodijeljene odore Bokeljske mornarice novoprimljenim članovima aktivnog sastava: **Slobodanu i Borisu Pajiću**, iz Kotora, i **Jovu Majloviću i Savu Pavloviću**, iz Bijele. Ostali novoprimljeni članovi – kap. **Aleksandar Mršulja, Daniel Waldegg stariji i Daniel Waldegg mlađi**, svi iz Kotora – bili su opravdano odsutni, pa će im se odore dodijeliti naknadno. Odore su dodijeljene i Kotoranima **Antu Miloševiću, Igoru Petroviću i Lazaru Dragoviću**, koji su ranije bili članovi aktivnog sastava i žele ponovo da se reaktiviraju.

Odore je uručio poručnik **Zdravko Milošević**, komandir kotorskog odreda Mornarice, koji je novim članovima demonstrirao komande i položaj puške za svaku pojedinačnu komandu, prema Pravilniku o odori, činovima i nastupima aktivnog sastava Bokeljske mornarice. Kolovođa Mornarice **Zlatko Mračević** govorio im je o kolu.

IZ BIBLIOTEKE POMORSKOG MUZEJA

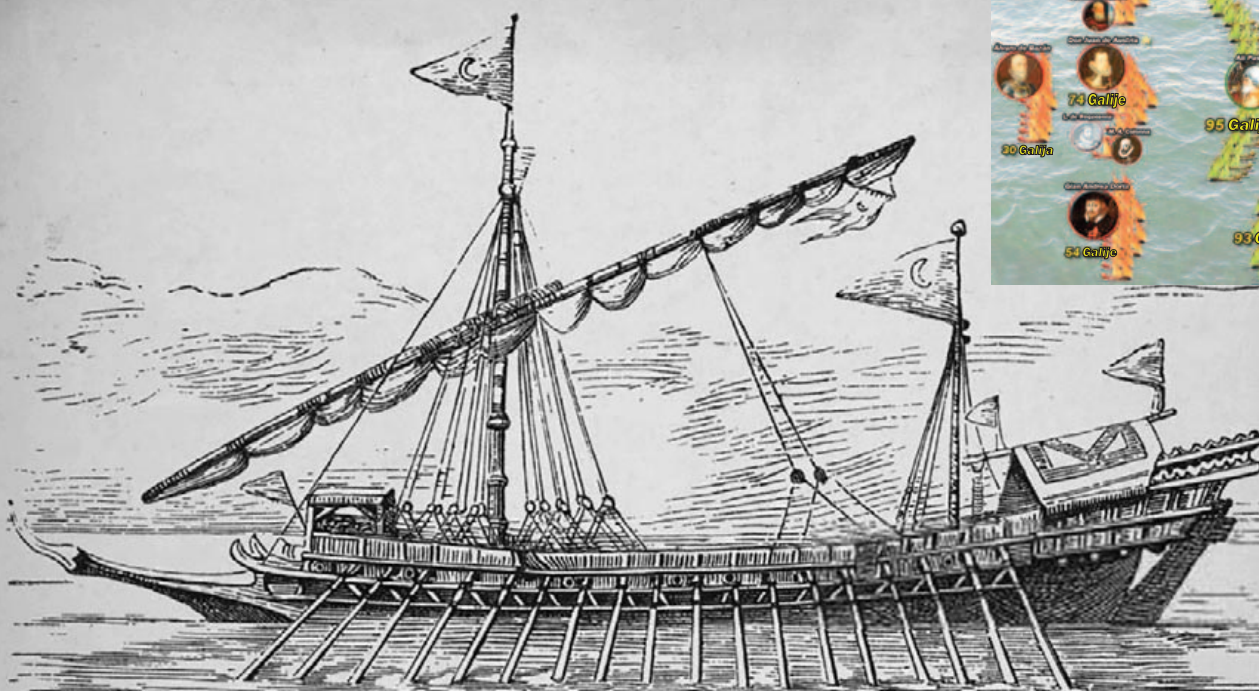
Prezentacija savremenih tokova u bibliotekarstvu

Predstavnica Pomorskog muzeja Crne Gore bibliotekarka **Danijela Nikčević** 7. oktobra je učestvovala na prezentaciji na temu *Savremeni tokovi u bibliotekarstvu – INELI Balkans i IFLA WLIC 2019*. Prezentacija je održana u prostorijama Pomorske biblioteke Kotor, u organizaciji te biblioteke a u saradnji sa Kulturnim centrom *Nikola Đurković*- Gradskom bibliotekom i čitaonicom Kotor. Događaj je upriličen povodom Nacionalnog dana podizanja svijesti o bibliotekama koji se u Kotoru obilježava treću godinu zaredom. INELI Balkans je skraćenica od Međunarodne mreže inovatora u bibliotekama na području Balkana.

Foto: Internet

Lepantska bitka

Tip osmanske galiije kakva je učestvovala u Lepantskoj bici 7. oktobra 1571. godine; Raspored flota, njihova brojnost i komandanti